

KULTUR KONST

Utställning.

Fint snitt genom finländsk guldålder

På Thielska i Stockholm visas just nu över 50 verk från det finländska bankirparet Gyllenbergs samling. Sammantaget blir bilderna till en tröstande väv av andligt sökande, skriver Annika Nordin.

"Individ och andlighet"

Från Albert Edelfelt till Helene Schjerfbeck, verk ur Gyllenbergs samling

Thielska galleriet, pågår tom 26/9

● Tillbakalutad i sommarskugga lyssnar Gustav III på Bellman medan Hagapaviljongen badar i solljus likt en hägring. Målningen av Albert Edelfelt 1884 blir den finländske bankiren Ane Gyllenbergs morgongåva till hustru Signe 1919 och början på en omfattande privat konstsamling. Tjugo år senare står paviljongen modell för hemmet som 1980 blir museet Villa Gyllenberg i Helsingfors.

När museet nu renoveras visas mer än 50 av Gyllenbergs nyckelverk i utställningen "Individ och andlighet" på Thielska galleriet, Stockholm. Det är ett snitt genom finländsk guldålder, symbolism, nationalromantik, modernism med bland andra Edelfelt, Akseli Gallen-Kallela, Eero Järnefelt, Tyko Sallinen. Och pionjärerna, Fanny Churberg, Ellen Thesleff, Sigrid Schauman. Tolv verk visas av samlarens favoritkonstnär Helene Schjerfbeck.

Filantropen Gyllenbergs samling är en väv av andligt sökande, inre och fördolda sanningar, esoterism och antroposofi – konst som personlig, existentiell tröst. I salarna

spelas sinnesstämningarna i porträtt och besjälad natur. Akseli Gallen-Kallelas "Ad Astra", 1907, om själens odödlighet, ramad likt en altartavla, har hängt på sovrumsväggen. Och "Tiggargossen", med frusna nakna fötter tolkas som ett minne över en förlorad nyfödd son.

Spännande är de kvinnliga nyskaparna. Fanny Churberg målar personligt "Den gamla eken", 1872 utifrån düsseldorfska rötter. "Fula träd" heter det i tiden. Men sex år senare vrider hon sig ur konventionen med en virvlande tall. Lämnar måleriet för konsthantverk.

Färgen är språket för modernisterna Ellen Thesleff och Sigrid Schauman. Thesleffs lilla "Gränd i Florens", 1904, är som ett hemligt skimrande budskap i blått. Träd och figurer blir bara tecken i färg. Abstraktare val än så gör aldrig Gyllenberg. Sigrid Schauman var ensamstående med barn och försörjde sig i 30 år som konstkritiker. Måleriet lossnade efter pensioneringen, med första separatutställning vid 86 år. Det sena måleriet flödar av ljus. Färgen brett pålagd med palettkniv.

Medan Albert Edelfelt ännu drömmer om det svenska, målar den 21 åriga Helene Schjerfbeck redan 1883 "Fête Juif". Lövhyllo-

Albert Edelfelts "Bellman spelade luta för Gustav III och Gustaf Mauritz Armfelt på Haga", 1884. Foto: Matias Uusikylä

Helene Schjerfbeck's "Fragment", 1904. Foto: Matias Uusikylä

högtiden. Minnet av 40 år i öknen. Det är hennes först verk som ställs ut i Paris och Gyllenbergs första inköp av konstnären. Målningen visades senast i Sverige 1944, då samlingen evakuerades under brinnande krig. Bara ett exotiskt motiv i tiden? Troligare ett barnomsminne från de judiska kvarteren i Helsingfors. En vilande flicka och en beskyddande fadershand. Längtan är aldrig långt borta hos Schjerfbeck.

"Fragment" från 1904 kallar hon sitt "kanske känsligaste arbete". Färgen så bortskrapad runt den andlös mjuka flickprofilen att det blir till en sakral fresk. Världskända är de utlämnande självporträtten, de djärva kompositionerna. Men

Schjerfbeck målar livet ut stilla, andaktsfulla och religiösa motiv. Och här möts samlaren och konstnären. Detta hade förtydligats om man nu valt att också visa samlingens sällan utställda "Jungfru Maria" efter El Greco eller "Den korsfäste"? Tre dagar före sin död, 1946 planerar Schjerfbeck en bild av Kristus bärande synderskan in i himlen. Kristusgestalten kräver arbete. Men "kvinnofiguren har jag klar".

Avskalat stiger ansiktet fram ur den gröna bakgrunden i "Självporträtt, ljus och skugga", 1945. Kraniets ljusa kontur. Mörka ögonhål mot det okända. Är detta kvinnofiguren? frågar jag mig.

Annika Nordin
kultur@dn.se

NJUT AV SOMMAREN.

KAMIQ Ambition TSI 110 fr. 2 695 kr/mån inkl. service inkl. adaptiv farthållare, 8" infotainment med touchskärm, parkeringssensorer bak m.m.

SKODA Stockholm Läs mer på skodastockholm.se

Bränsleförbrukning blandad körning från 5,5 l/100 km, CO₂-utsläpp från 125 g/km. Bilen på bilden är extratrustad.

SEAT **Upplev sommaren med SEAT!**

Ibiza Nya SEAT

Style TSI 95 hk
Pris fr. **178.900:-** Privatleasing fr. **2.245:-/mån***

SEAT TRYGGHET*
3 FRI SERVICE NYBILSGÄRANTI 3 ÅRS ASSISTANS

Bl. körning 5,2 l/100 km, CO₂ 118 g/km.
*SEAT Privatleasing 36 mån/3000 mil.

seatsthlm.se

ÖVER 100 BILAR

NYA OCH BEGAGNADE TRANSPORTBILAR

FÖR OMGÅENDE LEVERANS

Med över hundra nya- och begagnade transportbilar i lager finns en bil just för dig.

PROFFS
SEDAN 1999

PEUGEOT **MITSUBISHI MOTORS** **JBIL.SE/TB**

J BIL
Kärlek | Energi | Dynamik

Sätra 08-50333840, Murmästarvägen 37 **SEAT STOCKHOLM**
Täby 08-50333294, Gamla Norrtäljevägen 105-107 **SÄTRA TÄBY SÖDERTÄLJE**
Södertälje 08-55377920, Forskargatan 13